

Etki Ekonomisi Çağında Sosyal Etki Muhasebesi

Kavramsal Çerçeve ve Uygulamalı Bir İnceleme

ÖZ

İklim krizinin, derinleşen gelir eşitsizliklerinin ve sosyal sürdürülebilirlik kaygılarının kurumsal karar süreçlerini yeniden tanımladığı günümüzde, geleneksel finansal raporlama paradigması işletmelerin yarattığı toplumsal değeri eksik temsil etmektedir. Bu çalışma, etki ekonomisinin (impact economy) ortaya çıkışını, sosyal etki muhasebesinin kavramsal evrimini ve sosyal etkinin parasal değer ölçütlerine dönüştürülmesinin yöntemsel çerçevesini ele almaktadır. Harvard Business School bünyesinde 2019-2022 yılları arasında yürütülen Impact-Weighted Accounts (IWA) Projesi'nin ve onun devamı niteliğindeki International Foundation for Valuing Impacts (IFVI) çalışmalarının ürettiği istihdam etkisi metodolojisi temel alınarak, bir Türk üretim işletmesi üzerinden örnek bir uygulama yürütülmüştür. Türkiye'nin TSRS uyumlu sürdürülebilirlik raporlama çerçevesi ile etki muhasebesi arasındaki bağ tartışılmış ve meslek mensuplarının bu dönüşümdeki rolü değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etki ekonomisi, sosyal etki muhasebesi, parasallaştırma, IFVI, TSRS, sürdürülebilirlik raporlaması.

1. Giriş

"Ölçemediğinizi yönetemezsiniz" özdeyişi, modern yönetim biliminin temel önermelerinden biridir. Ancak yirminci yüzyılın başlarında Brandeis'in finansal şeffaflık çağrısıyla başlayan ve günümüzde UFRS standartlarına evrilen finansal raporlama geleneği, işletmelerin yarattığı değer yalnızca bir kısmını — pay sahiplerine yönelen kısmını — görünür kılmaktadır. Bir işletmenin çalışanlarına ödediği ücret, finansal tablolarda yalnızca bir gider kalemi olarak yer alır; oysa bu ücretin çalışanın hane refahı, çocuğunun eğitim olanakları ve içinde bulunduğu yerel ekonomi üzerinde yarattığı pozitif değer ölçülmez. Aynı biçimde bir fabrikanın hava emisyonu, finansal tablolarda yalnızca bir karbon vergisi tahakkuk ettiği ölçüde görünür hâle gelir.

Bu temsil açığı, son yirmi yılda sürdürülebilirlik raporlaması, ESG kriterleri ve entegre raporlama gibi birbirinden farklı çabaları doğurmuş; ancak bunların hiçbiri muhasebenin merkezine yerleşememiştir. Etki ekonomisi (impact economy) yaklaşımı ve onun muhasebe karşılığı olan etki muhasebesi (impact accounting), bu temsil açığını işletmenin finansal tablolarıyla aynı dilde — parasal birimle — kapatmayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, sosyal etkinin muhasebeleştirilmesine ilişkin uluslararası gelişmeleri Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nın (TSRS) yürürlüğe girdiği bir konjonktürde değerlendirmekte; kavramsal çerçeveyi yöntemsel bir uygulamayla bütünleştirmektedir.

2. Etki Ekonomisinin Kavramsal Çerçevesi

Etki ekonomisi kavramı, ekonomik faaliyetin yarattığı değer yalnızca pay sahiplerine değil, tüm paydaşlara — çalışanlara, tedarikçilere, müşterilere, topluma ve doğal çevreye — yansıyan boyutlarıyla değerlendirildiği bir paradigmayı ifade eder. Etki yatırımcılığının (impact investing) öncüsü Sir Ronald Cohen'in geliştirdiği bu yaklaşım, Friedman'ın "şirketin tek sorumluluğu pay sahiplerine kâr üretmektir" tezini — Friedman'ın kendisinin vurguladığı "oyunun adil kuralları" zemininde — bir adım ileri taşır: işletme dışsallıkları (externalities) artık yalnızca bir refah iktisadi sorunu değil, aynı zamanda bir muhasebe sorunudur.

Etki ekonomisini ESG raporlamasından ve klasik kurumsal sosyal sorumluluktan ayıran üç temel unsur belirginleşir:

Birincisi, parasallaştırma (monetization) ilkesi. ESG göstergeleri çoğunlukla nicel ya da nitel olmakla birlikte, finansal bilgi ile doğrudan karşılaştırılabilir değildir; bir ton CO₂ emisyonu, bir milyon TL'lik bir gelir kalemi ile aynı tabloda yan yana okunamaz. Etki muhasebesi, etkileri ortak bir parasal birime dönüştürerek bu kıyaslanabilirlik sorununu aşmayı amaçlar.

İkincisi, mutlak etki ölçümü. Etki muhasebesi, işletmenin yarattığı mutlak pozitif ve negatif etkiyi ölçer; göreceli iyileşmelerle yetinmez. Bir işletmenin emisyonlarını yüzde otuz azaltmış olması, yarattığı net çevresel etkinin yine de negatif olduğu gerçeğini değiştirmez.

Üçüncüsü, bütünleşik kâr-zarar mantığı. Impact Economy Foundation tarafından geliştirilen Bütünleşik Kâr-Zarar Tablosu (Integrated Profit & Loss - IP&L), finansal kâr ile sosyal ve çevresel etkiyi aynı raporlama yapısı içinde görünür kılarak yatırımcı ve yönetici kararlarına yön verir.

3. Sosyal Etki Muhasebesinin Evrimi

Sosyal etki muhasebesinin kökleri 1990'lı yıllara, ABD merkezli Roberts Enterprise Development Fund (REDF) tarafından geliştirilen Sosyal Yatırım Getirisi (Social Return on Investment - SROI) yöntemine uzanır. SROI, sosyal işletmelerin etkisini bir oran biçiminde — yatırılan her birim para karşılığında yaratılan sosyal değer — ifade etmeyi hedeflemiştir. Bu yaklaşımın temel zaafı, oranın hesaplanmasında kullanılan varsayımların geniş bir takdir alanı sunması ve karşılaştırılabilirliği zayıflatmasıydı.

İkinci kırılma noktası, 2019 yılında Harvard Business School'da Profesör George Serafeim ve Profesör Ethan Rouen'in eş başkanlığında kurulan **Impact-Weighted Accounts (IWA) Projesi** ile yaşandı. Proje, etkileri akademik titizlikte ve büyük ölçüde halka açık veriler üzerinden parasal olarak ölçen bir yöntembilim geliştirdi. 2020'de yayımlanan ilk

çalışmada 1.800'ü aşkın işletmenin çevresel etkisi tahmin edildi; ardından istihdam etkisi (Freiberg vd., 2020) ve ürün etkisi metodolojileri kamuoyuyla paylaşıldı.

Üçüncü ve hâlihazırdaki evre, projenin 2022'de **International Foundation for Valuing Impacts (IFVI)** adıyla bağımsız bir kuruluşa dönüşmesiyle başladı. IFVI, Value Balancing Alliance (VBA) ile ortaklaşa, Sir Ronald Cohen'in başkanlığında, kamu yararına yönelik küresel bir etki muhasebesi metodolojisi geliştirmektedir. 2024 yılı içinde hava kirliliği, arazi kullanımı, atık ve su kirliliği için ara metodolojiler; 2025'in ilk yarısında ise sera gazı emisyonları ve yeterli ücret (adequate wages) için topik metodoloji taslakları kamuoyu görüşüne açılmıştır. 22 Temmuz 2025'te duyurulan IFVI-Capitals Coalition stratejik birleşmesi, alandaki standardizasyon ve konsolidasyon çabalarını perçinleyen bir gelişme olmuş; entegrasyon 2025 yılı sonunda tamamlanarak iki kuruluşun metodoloji çalışmaları tek çatı altında birleştirilmiş ve etki değerlendirme standartlarını belirleyecek Impact Value Standards Board (IVSB) oluşturulmuştur.

4. Sosyal Etkinin Parasallaştırılması: Yöntemsel Çerçeve

Sosyal etkinin ölçülmesi dört aşamalı bir mantık silsilesini izler: (i) etki yolu (impact pathway) tanımlanır, (ii) etki göstergeleri belirlenir, (iii) değer faktörleri (value factors) uygulanır ve (iv) etki parasal terimlerle finansal hesaplara aktarılır.

Etki yolu, işletmenin bir faaliyetinin girdiden (input) çıktıya (output), oradan sonuca (outcome) ve nihayetinde etkiye (impact) dönüştüğü nedensellik zinciridir. Örneğin bir çalışana ödenen ücret girdidir; bu ücretin geçim ücretinin (living wage) üzerinde olması çıktıdır; çalışanın iyi oluşunda (well-being) yaşanan artış sonuçtur; bu artışın hane halkı ve bağlı yerel ekonomi ölçeğinde yansımaları ise etkidir.

Etki göstergeleri, etki yolunun her aşamasında ölçülecek değişkenleri tanımlar. IWA Projesi tarafından geliştirilen ve IFVI tarafından sürdürülen **İstihdam Etkisi Metodolojisi**, doğrudan çalışan üzerinde dört, daha geniş işgücü topluluğu üzerinde iki olmak üzere altı temel boyut tanımlar (Freiberg vd., 2020):

1. **Ücret Kalitesi (Wage Quality):** Geçim ücreti karşılığı ve ücret eşitliği
2. **Kariyer İlerlemesi (Career Advancement):** Eğitim, terfi olanakları
3. **Fırsat Eşitliği (Opportunity):** Cinsiyet, etnik köken, yaş bazında temsil
4. **Sağlık ve İyi Oluş (Health and Wellbeing):** Sağlık sigortası, izin politikaları, aile dostu uygulamalar
5. **Çeşitlilik (Diversity):** Yerel nüfusa kıyasla işgücü temsili
6. **İstihdam Konumu (Location):** Yüksek işsizlik bölgelerinde istihdam yaratma

Değer faktörleri, her bir göstergede biriktirilen ya da kaybedilen birimleri (örneğin sağlanan ek refah saatleri, geçim ücreti açığı, ayrımcılık dolayısıyla eksik kalan ücret) parasal değere çevirir. IFVI'nin Küresel Değer Faktörü Veritabanı (Global Value Factor Database), yüz bine yakın değer faktörünü ülke ve sektör bazında uygulamaya hazır biçimde sunmaktadır. Sonuçta elde edilen değer, işletmenin yıllık istihdam etkisidir; bu rakam finansal tablolardaki FAVÖK (EBITDA) ile bütünleşik biçimde sunulabilir.

5. Uygulamalı Örnek: Bir Üretim İşletmesinin İstihdam Etkisinin Ölçülmesi

Bu bölümde, IFVI istihdam etkisi metodolojisini, varsayımsal ancak gerçeğe yakın bir Türk üretim işletmesi — "Anadolu Tekstil A.Ş." (örnek işletme) — üzerinde uygulayacağız. Örneğin amacı, metodolojinin uygulanabilirliğini somutlaştırmaktır; gerçek bir denetim çalışmasında değer faktörlerinin Anker Living Wage, WageIndicator ve IFVI veritabanı gibi kaynaklardan elde edilmesi gerekir.

İşletmenin temel verileri:

- Çalışan sayısı: 1.200
- Yıllık satışlar: 850 milyon TL
- FAVÖK (EBITDA): 95 milyon TL
- Toplam ücret bordrosu: 240 milyon TL
- Faaliyet yeri: Gaziantep (yüksek-orta işsizlik bölgesi)
- Kadın çalışan oranı: %38 (sektör ortalaması: %46; bölge nüfusu kadın oranı: %49)

Adım 1 — Ücret Kalitesi Etkisi

Geçim ücreti açığı analizi: Anadolu Tekstil'in en düşük brüt aylık ücreti 22.500 TL; Gaziantep için varsayılan geçim ücreti 21.000 TL/ay. Çalışanların tamamı geçim ücretinin üzerinde ücret aldığından, **geçim ücreti açığı etkisi = 0 TL**'dir.

Ücretin marjinal refah katkısı: IFVI metodolojisi, ücretin geçim ücretinin üzerinde her bir ek birimi için — azalan marjinal fayda mantığıyla — pozitif bir refah etkisi öngörür. 1.200 çalışanın geçim ücretinin üzerinde toplam yıllık ücret üstü 130 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Literatürdeki tipik %15-30 aralığından (Panella ve Serafeim, 2021) %22'lik bir refah dönüşüm faktörü uygulandığında:

$$\text{Ücret refahı etkisi} = 130.000.000 \times 0,22 = 28,6 \text{ milyon TL}$$

Adım 2 — Çeşitlilik Etkisi

İşletmenin kadın çalışan oranı (%38), faaliyet bölgesi nüfus oranının (%49) altındadır. Bu fark, 1.200 çalışanlık ölçekte yaklaşık 132 daha az kadının istihdam edildiği anlamına gelir. Eksik temsilin sosyal maliyeti, kayıp ücret değeri ile dışsallık katsayısının çarpımı olarak hesaplanır. Yıllık ortalama brüt ücretin 200.000 TL ve dışsallık katsayısının 0,30 olduğu varsayımıyla:

$$\text{Çeşitlilik etkisi} = 132 \times 200.000 \times 0,30 = -7,92 \text{ milyon TL (negatif)}$$

Adım 3 — Sağlık ve İyi Oluş Etkisi

Anadolu Tekstil çalışanlarına özel sağlık sigortası (kişi başı yıllık 8.000 TL parasal değer), ücretli ebeveyn izni ve şirket içi kreş hizmeti sunmaktadır. 90 çalışan kadın kreşten yararlanmakta; kreşin yıllık parasal eşdeğeri kişi başı 60.000 TL'dir. Hesaplama:

- Sağlık sigortası: $1.200 \times 8.000 = 9,6$ milyon TL

- Kreş hizmeti: $90 \times 60.000 = 5,4$ milyon TL
- Refah çarpanı: 1,15

$$\text{Sağlık ve iyi oluş etkisi} = (9.600.000 + 5.400.000) \times 1,15 = 17,25 \text{ milyon TL}$$

Adım 4 — İstihdam Konumu Etkisi

Gaziantep, ulusal ortalamanın üzerinde işsizlik oranına sahip bir ilimizdir. Bu bölgede yaratılan istihdam, "düşük fırsat bölgeleri" değer çarpanı (varsayımsal olarak çalışan başına 25.000 TL) ile çarpılır:

$$\text{İstihdam konumu etkisi} = 1.200 \times 25.000 = 30 \text{ milyon TL}$$

Adım 5 — Net İstihdam Etkisi ve IP&L'ye Yansıtılması

Etki Boyutu	Tutar (Milyon TL)
Ücret refahı etkisi	+28,60
Çeşitlilik etkisi	-7,92
Sağlık ve iyi oluş etkisi	+17,25
İstihdam konumu etkisi	+30,00
Toplam istihdam etkisi	+67,93

İşletmenin geleneksel FAVÖK'ü 95 milyon TL iken, istihdam etkisi düzeltilmiş FAVÖK:

$$\text{Düzeltilmiş FAVÖK} = 95 + 67,93 = 162,93 \text{ milyon TL}$$

Yaratılan istihdam etkisi, FAVÖK'ün yaklaşık %71,5'ine karşılık gelmektedir. Bu sonuç, Harvard IWA Projesi'nin ABD'de uyguladığı sekiz büyük şirket çalışmasıyla anlamlı biçimde örtüşmektedir: ilgili çalışmada işletmelerin pozitif istihdam etkisi FAVÖK'ün %25 ile %257'si arasında değişmiş; ödenen toplam ücretin yüzdesi olarak ise %59 ile %80 arasında salınmıştır (Freiberg vd., 2020; Panella ve Serafeim, 2021).

Anadolu Tekstil örneğindeki sonuç, ücret kalitesi ve yerel istihdam yaratma açılarından güçlü bir profile işaret etmekle birlikte, **çeşitlilik göstergesi negatif değer üreterek iyileştirmeye açık bir alanı net biçimde ortaya koymaktadır**. Geleneksel finansal tablolarda hiçbir kalemden görünmeyen bu temsil açığı, etki muhasebesi sayesinde 7,9 milyon TL'lik somut bir refah kaybı olarak görünür hâle gelmekte; yönetim kuruluna eyleme dönüştürülebilir bir karar bilgisi sunmaktadır.

6. Türkiye Perspektifi: TSRS, KGK ve Meslek Mensubunun Rolü

Türkiye, 29 Aralık 2023 tarihli ve 32414 (1. Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan **TSRS 1 (Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler)** ve **TSRS 2 (İklimle İlgili Açıklamalar)** ile küresel ölçekte ISSB

standartlarını benimseyen ilk ülkelerden biri olmuştur. 1 Ocak 2024 itibarıyla başlayan raporlama dönemine ilişkin ilk TSRS uyumlu sürdürülebilirlik raporları 2025 yılı boyunca — Gelecek Varlık, Eureka Sigorta ve diğer öncü kuruluşların raporlarıyla — kamuoyuyla paylaşılmaya başlanmıştır. KGK'nın 8 Mayıs 2025 tarihli ve 32894 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kurul Kararı'yla raporun sunum biçimi netleştirilmiş; ayrıca Sürdürülebilirlik Denetimi Yönetmeliği ile ilk yıldan itibaren güvence denetimi zorunluluğu getirilmiştir. Son olarak, 16 Ocak 2026 tarihli ve 33139 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kurul Kararı ile TSRS uygulama kapsamına ilişkin eşik değerler yeniden belirlenmiş ve yükseltilmiş; bu düzenleme, 1 Ocak 2025 ve sonrasında başlayan raporlama dönemleri için geçerli olmak üzere kapsamı kademeli bir yaklaşımla yeniden çerçevelemiştir.

TSRS'nin teknik kapsamı bugün için iklim odaklı olmakla birlikte, "sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların" tanımı sosyal boyutu da kapsamaktadır. Bu nokta kritiktir: TSRS bir **açıklama (disclosure) çerçevesidir**; etkilerin parasal değerlemesini zorunlu kılmaz. Etki muhasebesi ise açıklamanın ötesine geçerek etkileri finansal tablo mantığıyla bütünleştirir. TSRS uyumlu raporlama, etki muhasebesi için zorunlu bir temel oluşturur; gelecekteki olası küresel düzenlemelere ya da AB CSRD benzeri çift önemlilik (double materiality) gerektiren çerçevelere işletmelerimizi hazırlar.

Bu dönüşümde meslek mensubunun rolü çok yönlüdür:

- **Veri altyapısı:** Ücret yapısı, çalışan demografisi, faaliyet bölgesi, eğitim saatleri gibi verilerin denetlenebilir kalitede toplanması ve raporlanması.
- **Yöntem bilgisi:** SROI, IWA ve IFVI metodolojilerinin ve değer faktörü veritabanlarının yerel bağlama uyarlanarak uygulanması.
- **Güvence (assurance):** KGK tarafından çıkarılan Sürdürülebilirlik Denetimi Yönetmeliği uyarınca yetkilendirilen bağımsız denetçilerin etki ölçümlerinin güvenilirliğini değerlendirmesi.
- **Eğitim:** TÜRMOB'un, KGK tarafından kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması eğitimlerinde yetkilendirilen ilk kuruluşlardan biri olarak konumlanması, mesleğin bu dönüşümün merkezindeki yerini teyit etmektedir.

7. Sonuç ve Değerlendirme

Etki ekonomisi ve sosyal etki muhasebesi, "ne ölçtüğümüzü değiştirerek ne yaptığımızı değiştirme" iddiasındaki bir paradigmatik dönüşümün muhasebe ayağıdır. Yüzyılı aşkın bir geçmişe sahip finansal muhasebenin yanına, henüz olgunlaşma aşamasındaki bir etki muhasebesinin yerleşmesi — Sir Ronald Cohen'in deyişiyle — "uzun bir yolculuğun başlangıcıdır." Ancak IFVI'nin yöntembilimini hızla olgunlaştırdığı, Capitals Coalition ile birleşerek küresel ölçekte tek bir çatı altında konsolidasyonu tamamladığı, IFRS Vakfı çerçevesindeki ISSB standartlarının dünya genelinde yayıldığı 2026 itibarıyla bu yolculuğun ilk dönemecinin geride bırakıldığını söylemek mümkündür.

Türkiye'nin TSRS ile bu küresel uyumlanmaya hızla dâhil olması, meslek mensuplarına yeni bir görev alanı, yeni bir bilgi tabanı ve yeni bir profesyonel sorumluluk yüklemektedir. Bugün finansal tablolarımızın hesap denkliği nasıl tartışılmaz bir norm hâlini aldıysa, önümüzdeki on yıl içinde etki tablolarının da benzer bir kabul göreceği

öngörülebilir. Mesleğin bu dönüşümün izleyicisi değil, yönlendiricisi olabilmesi için hem akademik düzeyde araştırmaların hem mesleki düzeyde uygulamaların derinleştirilmesi gerekmektedir. Bu makalede sunulan örnek uygulama, mali müşavirlerin ve yeminli mali müşavirlerin görece kısa bir öğrenme eğrisiyle bu yeni alana adım atabileceğini göstermektedir; çünkü etki muhasebesinin mantığı — kayıt, ölçüm, doğrulama ve raporlama — mesleğin yüzyıllık disiplinine yabancı değildir.

Kaynakça

- Cohen, R. (2020). *Impact: Reshaping Capitalism to Drive Real Change*. Ebury Press.
- Fadhel, A., Panella, K., Rouen, E. ve Serafeim, G. (2021). Accounting for Employment Impact at Scale. *Harvard Business School Working Paper*, No. 22-018.
- Freiberg, D., Panella, K., Serafeim, G. ve Zochowski, T. R. (2020). Accounting for Organizational Employment Impact. *Harvard Business School Working Paper*, No. 21-050.
- IFVI (2024). *Interim Methodologies for Environmental Impact: Air Pollution, Land Use, Waste and Water Pollution*. International Foundation for Valuing Impacts.
- IFVI & Capitals Coalition (2025). *Strategic merger announcement*, 22 Temmuz 2025. London.
- IFVI & VBA (2025). *General Methodology 1: Conceptual Framework for Impact Accounting*.
- Impact Economy Foundation (2021). *The Impact-Weighted Accounts Framework (IWAF)*.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK). (2023). *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS 1 ve TSRS 2)*. Resmî Gazete, 29.12.2023, Sayı: 32414 (1. Mükerrer).
- KGK (2025). *Sürdürülebilirlik Raporlarının Sunum Esaslarına İlişkin Kurul Kararı*. Resmî Gazete, 08.05.2025, Sayı: 32894.
- KGK (2026). *TSRS Uygulama Kapsamına İlişkin Eşik Değerlerin Yeniden Belirlenmesine Dair Kurul Kararı*. Resmî Gazete, 16.01.2026, Sayı: 33139.
- Panella, K. ve Serafeim, G. (2021). Measuring Employment Impact: Applications and Cases. *Harvard Business School Working Paper*, No. 21-082.
- Serafeim, G., Zochowski, T. R. ve Downing, J. (2019). *Impact-Weighted Financial Accounts: The Missing Piece for an Impact Economy*. Harvard Business School White Paper.

Yazar Notu: Bu makaledeki Anadolu Tekstil A.Ş. uygulamasında kullanılan değer faktörleri ve oranlar, metodolojinin işleyişini gösteren açıklayıcı varsayımlardır. Saha uygulamasında değer faktörlerinin IFVI Küresel Değer Faktörü Veritabanı, Anker Living Wage Verileri ve yerel istatistik kaynaklarından elde edilmesi gerekir.

Bu çalışma, kurucusu **Alikсан Ohanyan** olan **S&A IEPA** bünyesindeki **S&A IEPA Digital Yayınlar** tarafından mesleki bilgi paylaşımı amacıyla hazırlanmış ve yayımlanmıştır. — Temmuz 2026